

behavior regulator. The future engineers don't obtain the formed integrative Liberal Arts knowledge and skills.

Keywords: general cultural competence, engineering education, general culture, cultural component, integration of technical education, an integrative form of teaching, integrative knowledge and skills.

Рецензент: Жорова І.Я.

УДК 37(09)»19»+372(09)

Пантюк Т.І.*

СТАНОВЛЕННЯ ПЕДАГОГА-ВИХОВАТЕЛЯ ЯК ОСВІТНІЯ ДЕТЕРМІНАНТА ПІДГОТОВКИ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ

У статті проаналізовано та обґрунтовано питання фахової підготовки педагога-вихователя. Розглянуто проблеми підготовки дитини до школи під керівництвом педагога на ґрунті принципів демократизму, гуманізму, емоційності, урахування вікових та індивідуальних особливостей. Визначено сутність та специфіку професійної компетентності вихователя дошкільного навчального закладу. Проаналізовано такі компетенції вихователя дошкільного закладу, як оздоровчо-профілактична, діагностико-прогностична, планувальна, навчально-розвивальна, виховна, комунікативна, просвітницька, організаційно-педагогічна, контрольна. Акцентовано увагу на особливій ролі дошкільного періоду розвитку в процесі становлення особистості.

Ключові слова: підготовка педагога-дошкільника, компетенції, етапи професійного зростання, виховання, дошкільний заклад, підготовка дитини до школи.

Умови сьогодення вимагають кардинального оновлення змісту та шляхів фахової підготовки вихователя дошкільного закладу з огляду на специфіку трансформації суспільства у бік інформатизації, інтеграції, гуманізації, підвищення вимог до особистісного зростання людини. Одним із пріоритетних напрямків розвитку дошкільної освіти є підготовка дитини до школи, тому пошук шляхів оновлення змісту цього процесу й удосконалення його технології вимагає злагоджених, науково обґрунтованих пошуків учених-педагогів та фахівців-практиків. Закономірним є оновлення і підвищення вимог до педагога-вихователя як одного із ключових суб'єктів процесу підготовки дитини до школи.

Активна розбудова українського дошкілля викликала до життя низку наукових праць, автори яких роблять спроби чітко визначити мету, шляхи, завдання, форми та способи такої організації навчально-виховного процесу та створення розвивального середовища у дошкільлі, де особистісні цілі та якості маленького громадянина пройдуть процес становлення якнайуспішніше. Глибоким науковим і прикладним потенціалом у цій сфері визначаються наукові роботи Л. Артемової, І. Беха, А. Богуш, Т.Бондаренко, Н. Гавриш, Н. Глухової, А. Гончаренко, Л. Долинської, О. Кононко, К. Крутій, С. Кулачківської, С. Ладивір, М. Машовець, З. Плохій, Т. Поніманської, О. Савченко та ін.

Метою нашої статті є дослідження процесу фахового та особистісного становлення педагога-вихователя як важливої освітньої детермінанти підготовки дитини до шкільного навчання.

Суттєвою відмінністю сучасного дошкілля поряд із його історичною ретроспективою є те, що кардинальні зміни торкнулися як суспільного життя у всіх його вимірах, так і окремої особистості: «Сучасні діти дошкільного віку живуть у динамічному середовищі, яке постійно розвивається. Їхніми характерними рисами стають: висока емоційна чутливість, розумова активність і обізнаність у більшості

* © Пантюк Т.І.*

доступних сфер навколишньої дійсності; неврівноваженість нервової системи; незадовільний стан здоров'я, відмінності у ціннісних орієнтаціях» [2, с. 1-5].

З огляду на це потребує переосмислення знаннєва парадигма у підготовці педагога-вихователя і перенесення акцентів на розвивальний та виховний аспекти у становлення дитини-дошкільника. Вихователь повинен чітко усвідомлювати вагомість процесів розвитку й виховання дитини і не переносити питому вагу на навчання у процесі підготовки дитини до школи. Сучасні педагоги наголошують на важливості формування спеціальних компетенцій педагога-вихователя, які б забезпечили такий освітній простір для дитини дошкільника, де б її риси розкрилися найкраще, а потреби були реалізовані.

Зміст поняття «компетентний» (лат. competes, від competo – «належний, здатний») у довідниках трактується як «володіючий знаннями, який має право за своїми знаннями і повноваженнями робити або вирішувати що-небудь, судити про що-небудь» [5, с. 19].

Основними складовими професійної педагогічної компетентності, як вважають учені, є такі: 1) система психологічних, загальнодидактичних та спеціальних фахових знань; 2) система фахових умінь; 3) професійні здібності та професійно значущі риси особистості [4]. Умовами ж успішного формування професійної компетентності визначено такі позиції: формування світогляду та спрямованості особистості, на основі яких відбувається засвоєння знань і умінь; розвиток професійних здібностей та професійно значущих рис особистості в контексті набуття педагогічного досвіду [1, с. 36-41].

Професійні компетенції вихователя дошкільного навчального закладу визначені відповідними освітніми документами, зокрема Галузевим стандартом вищої освіти визначено оздоровчо-профілактичну, діагностико-прогностичну, плануючу, навчально-розвивальну, виховну, комунікативну, просвітницьку, організаційно-педагогічну, контролюючу і самовдосконалення.

Етапами формування професійної компетентності вихователів в умовах університетської підготовки є: адаптаційно-орієнтувальний, змістово-рефлексійний, практико-перетворювальний [2]. Дослідники наголошують, що кожен із них має свої завдання і характеризується домінуючими циклами взаємодії учасників навчально-виховного процесу, що поступово ускладнюються: «На першому етапі використовуються способи взаємодії, що забезпечують введення особистості у навчальну професійно спрямовану діяльність, а також розподілення дій викладача і студентів (навчання і учіння). На другому етапі використовуються репродуктивні (імітовані) і підтримані викладачем дії студентів. На третьому – саморегульовальні, самоспонукальні та самоорганізовувальні дії» [2].

Серед пріоритетних і важливих напрямків, за якими повинна формуватися компетентність педагога-вихователя, слід визначити такі:

- забезпечення життя і здоров'я дітей;
- створення оптимальних умов для цілісного педагогічного процесу;
- створення природо- і культуровідповідного розвивального середовища;
- реалізація загальнопедагогічних і специфічних принципів навчання й виховання;
- формування вміння оптимального добору педагогічного інструментарію для реалізації завдань підготовки дитини до шкільного навчання;
- урахування специфічних, змінних умов сучасного суспільства у сенсі його технізації та інформатизації;
- формування готовності відповідати на виклики і ризики сучасного соціуму;
- вміння будувати спілкування на ґрунті суб'єкт-суб'єктних стосунків;
- розвиток комунікативних здібностей особистості для спілкування не лише з дітьми, а й з їхніми батьками, опікунами, дідусями і бабусями;
- володіння правовою культурою для захисту інтересів і прав дітей тощо.

Професійна діяльність педагога-вихователя має свою специфіку і вимагає особливих умінь та педагогічної майстерності: «Вихователь обов'язково повинен усвідомлювати відповідальність за щасливе дитинство дитини та її долю, володіти високим рівнем розвитку емпатії, безпосередністю, емоційною врівноваженістю, творчою уявою, душевною щедрістю тощо. Особливістю праці педагога, що працює з дітьми дошкільного віку, є велике навантаження на його психофізіологічну сферу. Тому до професійно значущих якостей педагога-дошкільника належать висока працездатність, витримка, врівноваженість» [7].

Дослідники процесу становлення педагога-дошкільника визначають низку етапів у ньому, а саме:

1 етап (стаж від 1 року до 5 років). Характерний інтерес до оволодіння методичними ідеями навчальних програм, їх змісту.

2 етап. Розвиток професійної діяльності (стаж від 5 до 10 років). Основний акцент у своїх запитах ці вихователі роблять на проблемах методики та організації різних видів пізнавальної діяльності. Значна увага приділяється новим педагогічним напрямкам розвитку культури самовдосконалення.

3 етап. Професійної зрілості (від 10 років і старше). Прагнення вихователя осмислити свій педагогічний досвід, співвіднести його з передовою практикою [6, с. 2-5].

Важливою передумовою успіху підготовки дитини до школи та результативності її шкільного навчання в майбутньому є свобода. Педагог повинен бути готовий до реалізації завдань вільного, природовідповідного виховання дитини, коли вона має право на вибір, діяльність, спілкування тощо. На такій педагогічній позиції стояв і В. Сухомлинський. Він був переконаний, що і в рамках регламентованого шкільного життя дитина повинна відчувати свободу як необхідну передумову повноцінного розвитку: «Щоб дитина була палко зацікавлена у навчанні, їй необхідне багате, різноманітне, привабливе інтелектуальне життя. Ми маємо постійно дбати про те, щоб зі вступом до школи думка дитини не була втиснута в рамки класної дошки й сторінки букваря; щоб стіни класу не відмежували її від різноманітності світу, в таємниці якого – невичерпні джерела думки, творчості» [9]. Педагог наголошує, що для того, щоб дитина охоче вчилася, її інтелектуальне життя в жодному разі не має обмежуватися лише шкільними, учнівськими методами, які вимагають запам'ятовування, заучування та відтворення знань для перевірки їх учителем [там само].

Оптимальний добір методів навчання і виховання, прагнення до створення сприятливого поля для розвитку дитини – це важливі завдання, які стоять перед педагогом, особливо в період підготовки дитини до шкільного навчання. Саме через це вихователь повинен володіти низкою специфічних знань і умінь для виховання особистості та заохочення її на шляху до саморозвитку. Досягнення цієї важливої виховної мети залежить від інтелектуального багатства, культури, світогляду, ерудиції вчителя, від того, якими є його духовні запити і як він їх задовольняє. Надзвичайно важливо, щоб наставником дитини в перші роки її навчання була людина високої культури, залюблена в знання, в науку. Тільки така людина може запалити в серці дитини негасимий вогонь любові до знань, збудити допитливість [8].

І насамкінець ще одна, особливо важлива умова підготовки дитини до школи: у цьому процесі вона повинна відчувати комфорт і захищеність. Діти, які ростуть у любові і турботі, мають здатність акумулювати ці почуття і віддавати їх оточуючим у процесі спілкування, а діти, які живуть у страху і невпевненості, лише примножують свою ущербність, якщо не зустрічають на своїй дорозі хороших людей.

Ці позиції мають безпосередній стосунок до проблеми підготовки дитини до школи, оскільки впевненість, захищеність, спокій, добрий настрій всіляко сприяють позитивному ставленню до навчання та дорослих, які його організують. Про це говорить В. Сухомлинський у статті «Мудра влада педагога» [10].

Отже, питання фахової підготовки педагога-вихователя є важливими та актуальними в період становлення сучасного українського дошкільного виховання. Підготовка дитини до школи під керівництвом компетентного педагога повинна будуватися на ґрунті принципів демократизму, гуманізму, емоційності, урахування вікових та індивідуальних особливостей тощо. Вважаємо, що компетенції вихователя дошкільного закладу повинні мати такі складові: оздоровчо-профілактична, діагностико-прогностична, планувальна, навчально-розвивальна, виховна, комунікативна, просвітницька, організаційно-педагогічна, контролю. Наше дослідження доводить, що важливим є перехід від знанневої до розвивальної парадигми як у процесі підготовки дитини до школи, так і при формуванні змісту підготовки фахівців для дошкільної галузі. Шляхи проведення цієї роботи можуть бути окреслені в подальших наукових розвідках, які можуть стосуватися окремих методичних аспектів підготовки дитини до школи; взаємодії усіх виховних інституцій у процесі підготовки дитини до шкільного навчання; підготовки фахівця дошкільного закладу до роботи з дітьми, що мають особливі потреби, тощо.

Література

1. Асаева И. Н. Основные проблемы и направления развития профессиональной компетентности воспитателей дошкольных учреждений / И. Н. Асаева // Современные проблемы науки и образования. – 2008. – № 4 – С. 36-41.
2. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в умовах університетської освіти / Г. В. Беленька // Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 4. – С. 1-5.
3. Бондаренко Т. М. Підготовка дітей до школи як педагогічна проблема в теорії і практиці вітчизняної педагогіки (друга половина ХХ ст.) : автореф. дис... канд. пед. Наук : 13.00.01 / Т. М. Бондаренко; Луган. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2008. – 20 с.
4. Гришина И. К проблеме разработки концепции профессиональной компетентности педагога / И. Гришина // Дошкільна освіта. – 2005. – № 2.
5. Мурована Н. Компетентність педагога як важлива умова його професійної діяльності: методичний посібник / Н. Мурована. – Севастополь : Рибзст, 2006. – 24 с.
6. Олійник В. В. Професійне зростання педагогічних працівників: організаційно – педагогічний аспект / В. В. Олійник, Л. І. Даниленко // Методист. – 2003. – № 3. – С. 2-5.
7. Формування професійної компетентності вихователя дошкільного навчального закладу [Електронний ресурс] / Ю. В. Рибка. – Режим доступу : <http://vestnik.kpi.kharkov.ua>.
8. Сухомлинський В. Виховання любові до знань, до школи і вчителя / В. Сухомлинський // Радянська школа. – 1964. – С. 9-15.
9. Сухомлинський В. Вчити вчитися / В. Сухомлинський // Початкова школа. – 1969. – Серпень. – № 2.
10. Сухомлинський В. О. Мудра влада педагога / В. Сухомлинський // Радянська освіта. – 1967. – № 98.

Пантюк Т.И.

СТАНОВЛЕНИЕ ПЕДАГОГА-ВОСПИТАТЕЛЯ КАК ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ДЕТЕРМИНАНТА ПОДГОТОВКИ РЕБЕНКА К ШКОЛЕ

В статье проанализированы и обоснованы вопросы профессиональной подготовки педагога-воспитателя. Рассмотрены проблемы подготовки ребенка к школе под руководством педагога на почве принципов демократизма, гуманизма, эмоциональности, учета возрастных и индивидуальных особенностей и т.д. Определены сущность и специфика профессиональной компетентности воспитателя дошкольного образовательного учреждения. Проанализированы такие компетенции воспитателя дошкольного учреждения, как оздоровительно-профилактическая, диагностико-прогностическая, планирующая, учебно-развивающая, воспитательная, коммуникативная, просветительская, организационно-педагогическая, контролирующая. Акцентировано внимание на особой роли дошкольного периода развития в процессе становления личности.

Ключевые слова: подготовка педагога-дошкольника, компетенции, этапы профессионального роста, воспитание, дошкольное учреждение, подготовка ребенка к школе.

Pantuyuk T.I.

BECOMING AN EDUCATOR AS A TEACHING JOB DETERMINANT
OF CHILD PREPARATION FOR SCHOOLING

The issues of professional training of an educator are analysed and grounded. The problems of the child preparation for school under the guidance of the teacher on the basis of the principles of democracy, humanism, emotional features, age and individual traits etc are considered. The core and peculiarities of pre-school teacher professional competence have been defined. The pre-school teacher capacities such as health-improving and preventive, diagnostic and anticipating, such of planning, education and development, communicative, bringing up, educational, organizational and pedagogical, controlling were analysed. Attention is focused on the specific role of a pre-school period of development at the stage of a personality formation.

The need for teacher's organizing the educational space allocation on the basis of humanism and democracy is determined. The stages of becoming a professional educator are defined and grounded. The main tasks for professional training of pre-school education specialists at the present time are determined. The social and political, economic, cultural and educational as well as personal determinants of pre-service training for educators working with pre-school children in the field of the children's preparation for school are emphasized. The preconditions for successful child preparation for school and schooling effectiveness in the light of becoming a professional educator are grounded.

It has been stated that such preconditions should be as follows: the freedom of an individual, the encouragement of his creativity and self-development, the optimal selection of teaching and education methods, the abilities' forming to create a favourable field for development, the coordinated interaction of all educational institutions, family, pre-school establishment, general secondary school, non-school establishments etc included.

Key words: pre-school teacher training, capacities, stages of professional development, education, pre-school establishment, child preparation for school.

УДК 378.147:629.12.01(04)

Romenskiy A.V.*

INTERACTION WITH AUTOMATED TECHNICAL MEANS AS AN INTEGRAL PART
OF PROFESSIONAL-COMMUNICATIVE COMPETENCE OF A SEAMAN

This article is devoted to the issue connected to the work of seamen with automated technical means, which is the integral part of their professional-communicative competence. The main issue which the author touches upon is that all automatics on board vessels should be considered not just as an instrument, but as one more crew member which may give assistance when needed or may lead to confusion if not properly operated. In the article the author considers in detail such concepts as «communication», «automation», «automated technical means», «error».

The author of the article pays great attention to «man-machine» system, pointing out its levels and describing the role of automation on board ships. In addition the author gives general rules and recommendations, in accordance to the requirements of the international maritime law, concerning raising the level of safety of navigation in general and on each vessel separately.

Key words: communication, automation, automated technical means, system «man-machine», operator's mistake, safety of navigation.

For the present, automated technical means play a very important role in the human life. With their help people decide a great variety of issues, where belong issues connected

* © Romenskiy A.V.*